

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. IV. Vtrum peccatum non solum maculam, sed etiam reatum pœnæ inducat, & in quo ille consistat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

versa peccata diversas maculas inducunt. Et est simile de umbra, qua est privatio luminis ex obiecto alicujus corporis, & secundum diversitatem corporum obiectorum diversificantur umbra. Ex quo liquet tertium inconueniens non sequi ex nostra sententia: tantò enim macula peccati, ac privatio gratiæ, censetur deterior, quantò peccatum à quo caufatur, grauius est, & magis contrarium charitati.

59. Ad ultimum etiam patet solutio, cum enim peccatum habituale sit privatio gratiæ, ut dicit respectum ad actum à quo caufatur, tot sunt peccata habitualia in homine, quot sunt peccata actualia mortalia, quamvis omnia eandem gratiam auferant, ut docet D. Thomas in 2. dist. 32. B qu. 1. art. 1. ad 2. his verbis: *Cum omnium peccatorum mortalium genera hoc commune habeant quòd gratiam tollunt, non tamen omnium est una macula, sed diuersa, secundum quòd defectus gratiæ ad diuersas causas refertur: unde defectus gratiæ ex actu luxuriæ proueniens, est macula illius peccati, & sic de aliis.* Et in 4. dist. 18. qu. 1. art. 2. quæstiunc. 1. ad 1. *Quamuis (inquit) quantum ad ipsam privationem gratiæ non differant macule peccatorum, differunt tamen quantum ad causam ex qua macula consequitur, & secundum hoc etiam quodlibet peccatum unam maculam addit, in quantum novum obstaculum gratiæ ponit.*

60. Ad complementum hujus quæstionis, quæres in quo consistat macula peccati venialis?

Respondeo illam consistere in privatione feruoris charitatis, seu in diminutione charitatis, quoad habilitatem & expeditionem ad eliciendos suos actus, & imperandum aliis virtutibus. Ita colligitur ex D. Thoma in 4. dist. 16. qu. 2. art. 2. quæstiunc. 1. ad 1. ubi distinguens inter maculam culpæ mortalis & venialis, sic ait: *Dicendum quòd macula potest esse dupliciter: uno modo per privationem pulchritudinis, & sic in veniali non manet aliqua macula, quia non tollit gratiam, qua est anima decor: alio modo per hoc quòd pulchritudo qua est gratia, impeditur ne exterius appareat, sicut per pulverem pulchritudo faciei fedatur: & talis macula est in veniali, quia impeditur decor gratiæ, ne in actibus exterius ostendatur.* Ex quo habetur, maculam peccati venialis non esse maculam simpliciter, sed tantum secundum quid: quia non fedat animam simpliciter, neque tollit formam per quam inest ei pulchritudo, scilicet gratiam & charitatem, sed tantum obnubilat & quasi tegit, ut minus reliceat & splendescat in actibus; habetque se ad animam existentem in gratia, sicut ad faciem venustam pulvis, quo non nihil sordescit, nec tamen ejus pulchritudo destruitur. Quo sensu dixit S. Leo Papa: *Dum per varias actiones vite hujus sollicitudo distenditur, necesse est de mundo pulvere etiam religiosa corda sordescere.*

Serm. 4.
Qua-
drages.

ARTICVLVS IV.

*Verum peccatum non solum maculam,
sed etiam reatum pœnæ inducat, &
in quo ille consistat?*

61. Dico primò, peccatum non solum maculam caufare in anima, sed etiam reatum pœnæ inducere. Conclusio est certa de fide: ex

variis enim Scripturæ locis colligitur, præsertim ex illo Matth. 5. *Qui dixerit fratri, suo fratre, reus erit gehennæ ignis.* Ratio etiam illam suadet: Nam reatus pœnæ sic se habet in peccatis, ut dignitas præmij in bonis operibus: Sed naturali lumine constat, honestam operationem dignam esse præmio: Ergo & peccatum supplicio. Præterea ut discurret D. Thomas hic qu. 87. art. 6. Recta ratio postulat, ut quando ab aliquò ordo seu æqualitas iustitiæ violata est, ab ipso reintegretur & restauretur: Sed qui peccat, transgreditur ordinem & æqualitatem diuinæ iustitiæ, plus voluntati suæ indulgendo quam debeat: Ergo oportet ut hunc ordinem & æqualitatem restauret, & diuinæ iustitiæ satisfaciatur per æqualitatem pœnæ, juxta illud Apocal. 18. *Quantum se glorificauit, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum,* sicque peccatum debitum pœnæ, seu reatum inducit.

Dico secundò, peccatorem per peccatum triplicem reatum pœnæ incurrere, juxta triplicem legem, in quam offendit. Primus nascitur, ex eo quòd contra ordinem rectæ rationis nobis à natura insitum & præscriptum agat: secundus, ex eo quòd agat contra legem humanam: tertius, quòd contra diuinam. Primus, seu prima pœna, est remorsus conscientiæ, aut, ut loquuntur Theologi, synderesis, que nobis à natura impressa est, & nunquam in ea extinguitur; unde Seneca: *Conscientiæ est frantum ante peccatum, & flagellum post peccatum.* Cui etiam consonat illud Augustini: *In teipso est flagellum tuum, sic vindicatur in rebellem aduersus Deum, ut ipse sibi sit bellum, qui noluit pacem habere cum Deo.* Secunda pœna est temporalis, que ab humano iudice in hac vita infligitur. Tertia denique est æterna, cuius Deus est auctor, cum ignem inferni, quo in æternum cruciantur peccatores, creauerit. Ita discurret S. Doctor art. 1. eisdem qu. 87.

Dico tertio, reatum non esse ordinationem ad pœnam, sed obligationem seu condignitatem ad pœnam sustinendam.

Probat: Sicut honesta operatio prius est digna præmio, quam ad præmium ordinetur (ideò enim ad præmium ordinatur, quia est præmio proportionata, & eò digna) ita operatio mala, priusquam ordinetur ad supplicium, est digna pœnâ; imò ad illud non ordinatur, nisi quia est digna pœnâ, sicque reatum inducit: Ergo reatus non in ordinatione, seu deputatione ad pœnam, sed in obligatione, seu condignitate ad illam sustinendam formaliter consistit.

Confirmatur: Etsi Deus hominem, qui mortaliter delinquit, non destinaret ad pœnam (ut de lege absoluta potest) nihilominus haberet condignitatem & demeritum respectu illius; quia condignitas ad pœnam oritur ex ipsa culpa veluti ejus proprietas: Ergo in condignitate pœnæ, non verò in ordinatione seu deputatione ad illam, reatus pœnæ consistit.

Confirmatur amplius: Ordinatio ad pœnam est justa & bona, subindeque à Deo; reatus verò pœnæ est quid malum, & à Deo non est; non enim Deus facit hominem reum, aut pœnâ dignum: Ergo reatus non est ordinatio ad pœnam, sed condignitas seu demeritum illius.

In hoc conueniunt ferè omnes Theologi contra Scotum, qui, ut vidimus articulo præcedenti, tam maculam quam reatum constituit in ordinatione ad pœnam, quam dicit posse considerari ut disconuenientem animæ, & sic esse ejus ma-

culam; vel ut destinationem ad pœnam, & sic esse eius reatum. Sed non constat apud illos quid sit huiusmodi reatus seu condignitas pœnæ: aliqui enim existimant esse respectum realem: alii dicunt esse relationem rationis, quam intelligimus resutare & fundari in macula in ordine ad pœnam: alii denique asserunt esse aliquid absolutum, à peccato habituali distinctum. Nihilominus

67. Dico quartò: Reatus pœnæ neque est relatio realis, vel rationis, aut aliquid realiter à peccato habituali distinctum; neque etiam ipsum peccatum habituale secundum suum conceptum primarium; sed est quidam conceptus ejus secundarius, virtualiter distinctus & consecutus; sicut in substantia creata ratio nature est conceptus virtualiter distinctus, & consecutus ad rationem essentia, quæ est conceptus rei primarius. Ita docent Salmanticenses hic disp. 17. dubio 1. conclus. 3. & probant discurrendo per singulas partes.

In primis ergo quòd talis reatus seu condignitas pœnæ non sit relatio realis, patet: Tum quia reatus fundatur in peccato habituali; peccatum autem habituale, cum sit aliquid privativum, ut articulo præcedenti ostendimus, nequit fundare relationem positivam & realem: Tum etiam quia relatio realis petit terminum realiter existentem; terminus verò prædictæ relationis qui deberet esse pœna, sæpè non existit: Ergo reatus pœnæ non potest esse relatio realis ad ipsam.

68. Quod autem non possit esse solus respectus rationis, facile suaderi potest contra aliquos ex nostris Thomistis, hac ratione. Denominatio realis debet provenire à forma reali, repugnat enim quòd ens solius rationis talem denominationem tribuat: Sed denominatio reatus, est denominatio realis; realiter enim peccator est reus pœnæ, & dignus ut puniatur, in quo reatus consistit: Ergo forma vel ratio à quo sumitur, debet esse realis.

69. Confirmatur: Relationes rationis non existunt ante operationem intellectus: Sed antecedenter ad quamlibet operationem nostri intellectus peccator est dignus pœnâ, & habet condignitatem ad illam: Ergo talis condignitas non est relatio rationis.

70. Respondent Curiel, & alii, esse duplex genus relationum rationis: quædam enim sunt per intellectum adinventæ & attributæ rebus, ut relatio generis, speciei, & similes; & istæ non dominant realiter, nec conveniunt rebus ante operationem intellectus: alia verò sunt, quæ non ex adinventione intellectus, sed ex quadam necessitate consequuntur in rebus quas intelligimus; quo pacto se habent relatio Creatoris, & relatio Domini in Deo erga creaturas, relatio æqualitatis inter Divinas Personas, & alia huiusmodi; & istæ conveniunt rebus, & dominant illas antecedenter ad quamlibet operationem nostri intellectus: unde quia relatio rationis, in qua reatus pœnæ consistit, est huius secundi generis, potest tribuere denominationem realem, & convenire peccatori ante omnem operationem nostri intellectus.

71. Sed hanc solutionem & doctrinam rectè impugnant Salmanticenses loco citato: nam vel sermo est de relatione rationis secundum suum esse formale, vel de fundamento talis relationis? Si hoc secundum, vera est prædicta doctrina, quia fundamentum relationis rationis non est

A ipsa relatio, neque ens rationis, sed aliqua relatio realis in peccato habituali reperta. Si autem sermo sit de prædicta relatione pro formali, quo pacto est formaliter ens rationis, falsò dicitur talem relationem, quantumvis necessariò ad modum intelligendi consequatur, non dependere ab operatione intellectus, aut convenire rebus à parte rei, aut tribuere denominationem realem: est enim manifesta implicantiæ, quòd ens solius rationis, cujuscumque generis sit, à parte rei existat, aut à parte rei conveniat subiecto, vel illud denominet, aliàs tale ens rationis in nullo distingueretur ab ente reali.

B Ex quibus manet etiam probatum aliud quòd diximus, videlicet reatum pœnæ non esse aliquid realiter distinctum à peccato habituali: nam præter relationem realem aut rationis, nihil apparet quòd possit ab illo realiter distingui.

72. Quod autem virtualiter ab illo distinguatur tanquam conceptus ejus secundarius (quæ est última pars conclusionis) patet: Tum quia ratio primaria peccati habitualis sumitur per ordinem ad gratiam quæ privat, & ad peccatum actuale à quo causatur, ut articulo præcedenti declaravimus; e contra verò reatus sumitur immediatè per ordinem ad pœnam sine qua non potest intelligi: Tum etiam quia condignitas pœnæ supponit peccatum habituale seu maculam; prius enim concipimus aliquem habere maculam peccati, quam intelligamus esse pœnâ æternâ dignum. Unde de peccato habituali, sicut de gratia habituali, proportione servatâ, philosophandum est: quemadmodum enim primarium gratia habitualis munus est sanctificare hominem, & reddere illum participem divinae nature; secundarium verò est facere illum dignum vitâ æternâ: ita peccatum habituale duo habet munia inadequata, quorum primum est maculare hominem, & reddere illum imundum & odibilem Deo; secundum autem est facere illum condignum pœnâ æternâ, & in isto reatus pœnæ formaliter consistit.

D Ex quo intelliges aliqua Scripturæ testimonia in quibus peccatum, reatus appellatur, ut Exodi 32. Percussit Dominus populum pro reatu vituli: Et Deuteron. 21. Auferrur ab eis reatus sanguinis. Hæc enim verificantur de peccato habituali, quantum ad munus ejus secundarium, quòd est facere hominem condignum pœnâ æternâ: aut per methonymiam causa nomine effectus appellatur. Vel ut ait D. Thomas in 2. dist. 42. qu. 1. art. 2. Quia obligatio pœnæ quodammodo est media inter culpam & pœnam, ideò nomen mediæ transmittitur ad extremum, ut interdum ipsa culpa, vel etiam pœnâ, reatus dicatur.

74. Pro majori hujus difficultatis elucidatione, duo breviter hic observanda sunt. Primum est, quòd sicut licet privationes, negationes, & denominationes extrinsecæ conveniant rebus à parte rei, & ante omnem intellectus operationem aut fictionem, adeòque non sint entia rationis, sed ad genus entis realis reducuntur; quia tamen nullam ponunt entitatem in subiectis quibus attribuuntur, & intellectus noster nihil concipere valet nisi ad modum entis, ideò cogitur, quoties circa illas versatur, efformare aliquod ens rationis, sub quo eas apprehendat: ita pariter et si reatus seu condignitas ad pœnam peccato conveniat à parte rei, & ante omnem mentis operationem, quia tamen nequit aliter à nobis concipi, quam sub respectu & habitu

dine ad pœnam, hinc est quod quotiescumque illam apprehendimus, relationem rationis effingimus: & hac fortè de causa aliqui ex nostris Thomistis docent talem reatum consistere in respectu rationis ad pœnam.

75. Secunda est, quod quando in hac ultima assertionem diximus, reatum pœnæ non distingui realiter à culpa, hoc de reatu pœnæ æternæ, qui à culpa mortali separari nequit, intelligendum est: si enim loquamur de reatu pœnæ temporalis; cum iste à culpa mortali separari possit, & illà per infusionem gratiæ ablatà, remanere, quousque vel per pœnitentiam in hac vita, vel per purgatorii ignem in futura, fiat integra satisfactio: manifestum est ipsum à culpa habituali realiter distingui: Sed peccatum secundum se consideratum, seu quatenus habet annexam malitiam & deformitatem, est voluntarium, saltem per accidens & interpretativè; licet enim peccatores peccando nolent hanc deformitatem incurrere, consideratis tamen omnibus circumstantiis, eam hinc & nunc interpretativè volunt & amant, si non per se & immediate, saltem mediatè, & in aliquo bono utili aut delectabili, à lege aut à ratione prohibito, quod expressè volunt: Ergo peccatum secundum se, & quantum ad suam malitiam & deordinationem, non potest habere rationem pœnæ.

Si autem quæras à quo, sublatà per infusionem gratiæ culpà habituali, homo denominetur reus pœnæ temporalis? Respondeo illum reum & obligatum ad talem pœnam denominari à jure quod habet divina justitia ut obliget ad talem pœnam, quandiu ea non est totaliter soluta aut condonata. Idem cum proportionem dicendum de reatu peccati venialis, supposito quod ex illo nulla relinquatur macula habitualis in anima, quæ talem reatum fundare possit, ut aliqui existimant: si autem aliqua macula ex eo in anima relinquatur (ut alii probabilius sentiunt, sicut patet ex dictis in fine articuli præcedentis) ipsa, ut connotans munus & effectum secundarium, habebit rationem reatus; ut de macula peccati mortalis respectu reatus pœnæ æternæ dictum est. Ut quo faciliè solves quædam argumenta, quæ contra hanc ultimam assertionem fieri possent.

ARTICVLVS V.

An peccatum secundum se, seu secundum malitiam & inordinationem quam importat, rationem pœnæ habere possit?

76. CERTVM & indubitatum est apud Theologos, peccatum posse habere rationem pœnæ secundum aliquid, quod antecedenter, vel concomitanter, vel consequenter se habet ad illud. Ex antecedentibus enim rationem pœnæ habent permissio ipsius peccati, & subtractio gratiæ & auxiliorum quibus vitandum erat: ex concomitantibus afflictio, molestia, lassitudo, & similia dispendia & incommoda, quæ sæpè illi admiscuntur: denique ex consequentibus, damna & detrimentum in vita, honore, valetudine, divitiis, &c. quæ ex illo frequenter sequuntur. Unde solum difficultas & controversia est, an peccatum secundum se, seu secundum suam deordinationem & malitiam intrinsecam, rationem pœnæ habere possit?

77. Affirmant D. Bonaventura in 2. dist. 36. art. 1. qu. 1. Scotus ibidem dist. 37. qu. unicà, & ex Recentioribus Suarez hinc disp. 7. sect. 2. Valentia, & alii. Negant verò Discipuli D. Thomæ, Durandus, Curiel, & plures alii, cum quibus

Dico breviter, peccatum, quantum ad suam malitiam & deordinationem, non posse habere rationem pœnæ.

78. Probatur primò ex D. Thoma hinc quæst. 87. art. 2. ubi sic discurre: *Peccatum per se conside-*

ratur secundum quod egreditur à voluntate; sic enim habet rationem culpa: de ratione autem pœnæ est quod sit contra voluntatem: unde manifestum est, quod peccatum per se loquendo nullo modo potest esse pœna peccati. Simili discursu utitur in 2. dist. 36. qu. 1. art. 3. Contingit (inquit) idem esse culpam & pœnam, non tamen secundum eandem rationem, quia omnis pœna, in quantum pœna est, voluntati contraria invenitur: omnis autem culpa voluntarii rationem habet. Quibus verbis S. Doctor rationem fundamentalem nostræ assertionis expressit: Nam de ratione pœnæ est quod sit quid malum & disconveniens patienti, subindeque repugnans ejus voluntati, quæ est inclinatio ad bonum proprii suppositi: Sed peccatum secundum se consideratum, seu quatenus habet annexam malitiam & deformitatem, est voluntarium, saltem per accidens & interpretativè; licet enim peccatores peccando nolent hanc deformitatem incurrere, consideratis tamen omnibus circumstantiis, eam hinc & nunc interpretativè volunt & amant, si non per se & immediate, saltem mediatè, & in aliquo bono utili aut delectabili, à lege aut à ratione prohibito, quod expressè volunt: Ergo peccatum secundum se, & quantum ad suam malitiam & deordinationem, non potest habere rationem pœnæ.

Dices: Mortificationes & afflictiones sponte susceptæ, non repugnant inclinationi voluntatis, & tamen habent rationem pœnæ: Ergo non est de conceptu & ratione pœnæ quod repugnet voluntati.

Sed contra: Licet tales mortificationes & afflictiones non repugnent voluntati actuali, sed sponte ab ea acceptentur, repugnant tamen inclinationi, quæ omnis voluntas in proprium bonum propendet; quod sufficit ad rationem pœnæ, ut docet D. Thomas qu. 1. de malo art. 4. Peccatum verò, licet repugnet inclinationi morali quam voluntas habet ad bonum honestum, non tamen inclinationi physicæ & essentiali, quæ propendet in bonum proprii suppositi; quia in peccato reperiri potest bonitas aliqua utilis aut delectabilis, quæ parti sensitivæ, totique supposito sit conveniens.

Probatur secundò conclusio: De ratione pœnæ est ut sit reparativa culpæ, seu boni honesti destructi per illam: Sed peccatum secundum suam malitiam nullo modo reparat tale bonum, sed potius illud destruit: Ergo quantum ad illam nequit habere rationem pœnæ. Major patet: Pœna enim ex sua propria ratione, & ex justitiæ lege, ordinatur ad reparandam culpam, & ejus deordinationem reintegrandam; quia lex justitiæ postulat, ut quoties ordo justitiæ & rationis ab aliquo fuerit perversus, periculo seu impensis illius, adeoque per pœnam ab eo solutam, restitatur. Minor verò suadetur: Malitia moralis ex se tendit ad destructionem boni honesti, & ad invertendum ordinem rationis, constitutum talis boni, imò quælibet talis malitia addit novam inversionem & destructionem hujus ordinis: Ergo non potest esse illius reparativa.

Tertiò probatur conclusio: Quælibet pœna justa est, & à Deo tanquam ab authore profiscitur, ex Dionysio 3. de divin. nomin. Sed deformitas & deordinatio peccati est mala, & à Deo non procedit, sed à voluntate creata deficiente, & difformiter ad regulas morum ope-